МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0133
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»
О. О. Березін

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н. _____ Г. З. Скірко

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н. _____ Н. В. Вахняк

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
«____» _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Березіну Олексію Олеговичу

Тема роботи: «Організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»
керівник роботи Скірко Ганна Захарівна, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, кандидат педагогічних наук,
затверджена наказом ЗНУ від «24» лютого 2024 р. № 1447-с.

2. Строк подання студентом роботи: 22 листопада 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): проаналізувати стан дослідження проблеми, визначити сутність основних дефініцій дослідження («професійна компетентність», «педагогічна майстерність») та виявити особливості процесу професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови застосування засобів інтерактивних технологій у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; уточнити компоненти, удосконалити критерії й показники рівнів сформованості педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і визначити стан її сформованості; розробити та експериментально перевірити ефективність моделі формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інтерактивних технологій.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиць – 5, рисунків – 1.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Скірко Г.З.	21.02.2024р.	21.02.2024р.
Розділ 1	Скірко Г.З.	17.03.2024р.	17.03.2024р.
Розділ 2	Скірко Г.З.	14.05.2024р.	14.05.2024р.
Розділ 3	Скірко Г.З.	01.09.2024р.	01.09.2024р.
Висновки	Скірко Г.З.	23.10.2024р.	23.10.2024р.

7. Дата видачі завдання: 21.02.2024р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	лютий – березень	виконано
2	Написання вступу	квітень	виконано
3	Написання першого розділу	травень – червень	виконано
4	Написання другого розділу	серпень	виконано
5	Написання третього розділу	вересень	виконано
6	Написання висновків	жовтень	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	листопад	виконано
8	Захист	грудень	виконано

Студент _____ _____ О. О. Березін
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ _____ Г. З. Скірко
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____ Н. В. Вахняк
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 67 с., 5 таблиць, 1 рисунок, 53 джерела.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань та досягнення мети дослідження, використано комплекс таких методів: теоретичні – аналіз психолого-педагогічної літератури, нормативних документів; синтез, узагальнення, прогнозування, моделювання, які допомагали порівнювати теоретичні та практичні підходи до розуміння особливостей застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; емпіричні – бесіди, анкетування, опитування; тестування – для організації самоаналізу і самооцінки здобувачів вищої освіти; спостереження, діагностування; педагогічний експеримент (констатувальний етап), що проводився для перевірки ефективності реалізації визначених організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що автором науково обґрунтовані організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання методичного інструментарію для ефективного застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Галузь використання: заклади вищої освіти.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА, ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ, МАЙБУТНІ ВИХОВАТЕЛІ, МОДЕЛЬ ЗАСТОСУВАННЯ, ЗАКЛАДИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ.

SUMMARY

Berezyn O. O. Organizational and Pedagogical Conditions for the use of Interactive learning Technologies in the Professional Training of Future Teachers of Preschool Education Institutions.

Qualification Work: 67 pages, 5 tables, 1 figure, 53 sources.

Research Objective: o theoretically substantiate and experimentally verify the organizational and pedagogical conditions for applying interactive learning technologies in the professional training of future preschool educators.

Research Object: The training of future preschool educators for professional activity.

Research Subject: the organizational and pedagogical conditions for applying interactive learning technologies in the professional training of future preschool educators.

Research Methods: to address the tasks and achieve the research objective, a combination of methods was used:

– Theoretical – analysis of psychological and pedagogical literature, normative documents; synthesis, generalization, forecasting, and modeling, which assisted in comparing theoretical and practical approaches to understanding the features of using interactive learning technologies in the professional training of future preschool educators.

– Empirical – interviews, questionnaires, surveys, and tests to organize self-analysis and self-assessment of higher education students; observation, diagnosis; a pedagogical experiment (diagnostic stage) was conducted to test the effectiveness of the defined organizational and pedagogical conditions for applying interactive learning technologies in the professional training of future preschool educators.

Theoretical Significance: The author has scientifically substantiated the organizational and pedagogical conditions for applying interactive learning technologies in the professional training of future preschool educators.

Practical Significance: the obtained results provide a methodological toolkit for effectively applying interactive learning technologies in the professional training of future preschool educators.

Field of Application: Higher education institutions.

Keywords: Professional Training, Pedagogical Mastery, Future Educators, Application Model, Preschool Institutions, Interactive Technologies.

ЗМІСТ

Вступ…… 11
Розділ 1. Теоретичні основи застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти……... 16
1.1. Основні дефініції дослідження……..…… 16
1.2. Професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти як складова професійної майстерності…….…… 21
1.3. Стан сформованості педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....……... 26
Розділ 2. Організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти…… 39
2.1. Сучасні інтерактивні технології у формуванні педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти…… 39
2.2. Реалізація організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти…….. 45
2.3. Модель формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки……... 54
Висновки……. 63
Список використаних джерел……...…… 65

ВСТУП

Концептуальні напрями удосконалення та розвитку педагогічної освіти закладено у законах України «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти. В умовах сьогодення перед педагогічною освітою особливо актуальною постала проблема удосконалення роботи закладів вищої освіти щодо підготовки майбутніх спеціалістів. Це повинні бути фахівці які б творчо ставилися до майбутньої професійної діяльності, мали нове розуміння функцій, здібностей, професійних умінь педагогів, зорієнтованих на компетентність і майстерність. Тому, підготовка педагогічних працівників, як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, є центральним завданням модернізації освіти, провідним принципом державної освітньої політики [17; 18; 32].

Проблема формування педагогічної майстерності педагога стала актуальною для широкого кола науковців. Досліджуються питання змісту, структури та видів професійної майстерності педагога і це висвітлено у наукових роботах Л. Байкової, Є. Барбіної, Н. Гавриш, Л. Гребенкіної, І. Зязюна, Л. Ковальчук, Л. Крамущенко, І. Кривоноса, О. Лавріненка, О. Мірошника, В. Семиченко, Н. Тарасевич, Н. Теличко, І. Харламова та ін. Зв'язок творчості і педагогічної майстерності розглядали: Н. Кичук, С. Сисоєва, а професійну компетентність вивчали Л. Ващенко, М. Жалдак, І. Зязюн, О. Локшина, Н. Ничкало, О. Овчарук, О. Пометун, Л. Романишина, О. Савченко та ін.

Сучасні вимоги суспільства щодо впровадження інклюзивного навчання в системі освіти, спонукають до змін в організації освітнього процесу шляхом упровадження інтерактивних технологій навчання і виховання у вищій школі. Впровадженню інтерактивного навчання в практику вищої школи присвятили свої роботи Н. Добриніна, М. Козар., Н. Колесник, К. Луцик, І. Мельничук,

Г. П’ятакова, О. Січкарук та ін. Однак питання формування педагогічної майстерності у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інтерактивних технологій не було предметом окремого дослідження. В освітньому процесі все частіше використовуються інтерактивні технології. Сучасне суспільство вимагає оволодіння інтерактивними технологіями та вмінням користуватись комп’ютерними засобами для вирішення певних проблем навчання та реалізації творчого потенціалу кожної людини. Використання інтерактивних технологій у цікавій для дітей дошкільного віку формі дає можливість розв’язувати завдання мовленнєвого, логічного, екологічного, естетичного розвитку, а ще допомагає розвивати пам’ять, уяву, творчі здібності, навички орієнтації в просторі, логічне і абстрактне мислення.

Розвитку саме інформаційного суспільства сприяє використання інтерактивних технологій в освіті, що визначається низкою чинників. По-перше, такі технології суттєво прискорюють передачу знань та забезпечують технологічний і соціальний досвід не лише від покоління до покоління, а й від однієї людини іншій. Вони значно підвищують якість навчання, сприяють успішній адаптації до навколишнього середовища, зокрема, до соціальних змін.

По-друге, системне впровадження інтерактивних технологій в сучасну освіту стає важливим чинником формування інформаційного суспільства та процесу реформування усталеної системи. Застосування інтерактивних технологій спонукає до створення єдиного інформаційного освітнього простору, в якому взаємопов’язані всі учасники освітнього процесу: адміністрація, педагоги, вихованці та їх батьки.

Недостатня розробленість проблеми та її актуальність зумовили вибір теми дослідження: «Організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми, визначити сутність основних дефініцій дослідження («професійна підготовка», «інтерактивні технології») та виявити особливості процесу професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

2. Виявити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

3. Уточнити компоненти, удосконалити критерії й показники рівнів сформованості педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і визначити стан її сформованості.

4. Розробити та експериментально перевірити ефективність моделі застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Об’єкт дослідження – підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Методи дослідження. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань використано комплекс таких методів: теоретичні – аналіз нормативних документів, психолого-педагогічної літератури та навчально-методичних матеріалів для розуміння проблеми підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; синтез, абстрагування, узагальнення, прогнозування, моделювання, за допомогою яких зіставлялися теоретичні та практичні підходи до розуміння особливостей застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і розроблялась модель такого процесу; емпіричні – бесіди, анкетування, опитування, тестування для організації самоаналізу і самооцінки здобувачів вищої освіти; спостереження, узагальнення педагогічного досвіду викладачів, діагностування; педагогічний експеримент (констатувальний етап), що

проводився для перевірки ефективності реалізації визначених організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що автором науково обґрунтовано застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання методичного інструментарію для ефективного застосування засобів інтерактивних технологій у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

1.1. Основні дефініції дослідження

У сучасній педагогічній науці діяльність, інтерактивні технології, професійна підготовка розглядаються як поняття одного ряду, та спрямовані на досягнення високого рівня професійної готовності майбутніх фахівців. Сутність понять, пов’язаних із темою нашого дослідження будемо розглядати в такій послідовності: професійна підготовка педагога, педагогічна діяльність, педагогічна творчість, педагогічна техніка, педагогічна технологія, інтерактивні технології та ін. Об’єктом дослідження різних галузей педагогічної науки є педагогічна діяльність. У широкому розумінні педагогічна діяльність розглядається як діяльність, метою якої є виховання підростаючого покоління.

За визначенням О. Гури «педагогічна діяльність – це обумовлений вид соціокультурної діяльності, яка спрямована на передачу накопичених людством культури і досвіду від старших поколінь молодшим, створення умов для їхнього всебічного гармонійного розвитку і підготовку до виконання певних соціальних ролей у суспільстві» [14, с. 36]. В. Ягупов зазначає: «Педагогічна діяльність – це діяльність педагога в навчально-виховному процесі, спрямована на формування і розвиток особистості вихованців» [53, с. 160]. Як зазначають науковці, існує кілька підходів до розуміння структури педагогічної діяльності: структурний, функціональний, рефлексивний. Відповідно до структурного підходу до головних її складових відносять: мету та мотиви, сукупність педагогічних дій, педагогічні вміння і навички.

Рівень виконання педагогічної діяльності пов’язаний із наявністю певних педагогічних умінь. О. Щербаков до основних педагогічних умінь відносив: уміння переносити відомі вчителеві знання, варіанти рішення, прийоми навчання та виховання в умови нової педагогічної ситуації; вміння знаходити для кожної педагогічної ситуації нове рішення за допомогою комбінації відомих ідей, знань, навичок; уміння створювати нові елементи педагогічних знань, конструювати нові прийоми для вирішення педагогічних ситуацій.

Л. Ковальчук визначає систему діяльності педагога як послідовну сукупність різних видів педагогічної діяльності: діагностичної, орієнтовно-прогностичної, конструктивно-проектуальної, організаційної, практичної, комунікативно-стимулюючої, аналітико-оцінної та дослідницько-творчої [26, с.78].

Дослідження професійної підготовки педагога розглядається: як неперервна освітня система, що об’єднує в себе три підсистеми: теоретичну, дослідницьку і практичну в системі підготовки та припускає поступальність у меті, змісті, методах і формах на всіх її рівнях, як основи підготовки до неперервного професійного розвитку [34, с. 20]; як єдність загальнопедагогічної підготовки (процесу послідовного опанування здобувачем вищої освіти змісту дисциплін педагогічного циклу в єдності їх теорії і практики) [40, с. 68]; як система, що передбачає вивчення психології, педагогіки і методики в поєднанні з педагогічною практикою, спрямованих на формування педагога, центральною ланкою якої є педагогічна підготовка [26, с. 35]. Аналізуючи сутності дефініції «професійна підготовка педагога» ми дійшли висновку, що у науково-педагогічній літературі існують розбіжності у її визначенні.

«Будь-яка програма викладання, будь-який метод виховання, хоч би яким він був правильним, не перейшовши в переконання вихователя, залишається мертвою буквою, що немає ніякої сили в дійсності. К. Ушинський підкреслював, що у вихованні все повинно ґрунтуватися на особистості педагога: «… ніколи не може бути сліпим виконавцем інструкції. Нема сумніву,

що багато чого залежить від загального розпорядку в закладі. Але найголовніше завжди залежить від особи вихователя, що стоїть віч-на-віч з вихованцем: вплив особи вихователя на молоду душу становить ту виховну силу, якої не можна замінити ні підручниками, ні моральними сентенціями, ні системою покарань і заохочень … дух закладу … живе не в стінах, не на папері, а в характері більшості вихователів і звідти вже переходить у характер вихованців» [50, с. 44].

Обов'язковим аспектом на сучасному етапі розвитку професійно-педагогічної освіти є використання новітніх педагогічних технологій. Сама технологія може бути застосована різними виконавцями, з великою майстерністю, технічно, або точно за інструкцією, творчо, що і зумовлює різницю у результатах. Останніми роками термін «технологія» усе частіше використовують дослідники проблем організації процесу навчання, звернувшись до більш глибокого вивчення ролі й функцій (студента або взагалі того, хто навчається), а також його взаємодії з іншими елементами процесу навчання.

Учені (С. Сисоєва, Л. Сущенко, Т. Сущенко, Д. Чернілевський та ін.) звернули увагу на системний підхід до процесу навчання як на головну ознаку технологізації. Технологія навчання означає таку організацію процесу навчання, що передбачає певну систему дій і взаємодії усіх учасників освітнього процесу. Важливим є два моменти. По-перше, технологія навчання детально відображає систему дій здобувача освіти та педагога, який організовує навчальний процес. По-друге, технологія навчання забезпечує, гарантує при коректному застосуванні досягнення визначених результатів [43; 45; 47].

Даний аналіз дозволяє перейти до однієї з інноваційних педагогічних технологій, яка за своїми базовими характеристиками відноситься до продуктивних – технології інтерактивного навчання.

Слово «інтерактив» походить із англійської мови від слова «interact», де «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації

пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [11, с. 27].

Інтерактивна технологія навчання – це така організація освітнього процесу, за якої неможлива неучасть здобувача у колективному процесі навчального пізнання, заснованому на взаємодії всіх його учасників: або кожен учень має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітуватись, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою та перед усім колективом завдання [10, с. 342].

Ключовим поняттям, що визначає сутність інтерактивних методів, є взаємодія. Це колективне, групове, навчання у співпраці, де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють [10, с. 234]. Вміле застосування інтерактивних технологій сприяє зацікавленості процесом навчання, зменшує розрив між теорією і практикою, підвищує рівень професійної компетентності педагога.

Все більше на сьогодні з'являється майстрів своєї справи: творчо працюючих педагогів, педагогів року, педагогів-експериментаторів, дослідників. Вони розробляють авторські програми, володіють альтернативними педагогічними технологіями, індивідуальним стилем роботи, найбільш повно реалізують свій творчий потенціал і досягають високих результатів у навчанні дітей. Повне тлумачення «педагогічної майстерності» надано у словнику «Професійна освіта», де майстерність трактується, як «характеристика педагогічної діяльності високого рівня, де головною ознакою є бездоганне уміння навчати своїх здобувачів освіти, сформувати в них позитивні риси особистості й характеру» [40, с. 380].

Педагогічна майстерність – це сукупність знань, певних якостей особистості та способів розумової і практичної діяльності педагога, які зумовлюють високий рівень його професіоналізму, здатність оптимально розв'язувати педагогічні задачі. І. Зязюн розглядає визначення педагогічної

майстерності так: педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [21, с. 53].

Учені відзначають, що удосконалює педагогічну майстерність володіння педагогічними технологіями. Рівень педагогічної майстерності педагога залежить від рівня технологічної компетентності. Чим вища технологічність педагога, тим вищий рівень його майстерності. На етапі становлення педагогічної майстерності майбутнього педагога необхідно сформувати гуманістичну спрямованість і педагогічну культуру, набути необхідних знань та вмінь, розвинути навички й оволодіти педагогічною технікою [26, с. 97].

Із поняттям «педагогічна майстерність» у смисловому та змістовому значенні перетинається поняття «педагогічна творчість». Розмежування цих понять має важливе методологічне значення. С. Сисоєва вказує, що педагогічна творчість – це особистісно орієнтована розвивальна взаємодія суб'єктів освітнього процесу, зумовлена специфікою взаємовідносин між ними, спрямована на формування творчої особистості здобувача і підвищення рівня творчої педагогічної діяльності педагога [43, с. 224].

Педагогічна творчість за С. Гончаренком – це оригінальний і високоефективний підхід педагога до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання й навчання [11, с. 342]. У підсумку бачиться можливим висновок, що сутність і структура педагогічної майстерності є предметом дослідження багатьох учених. Педагогічна майстерність педагога розглядається як сукупність психолого-педагогічної ерудиції, професійних здібностей і педагогічної техніки.

Аналіз основних дефініцій дослідження, незважаючи на різноманітність у підходах до сучасного визначення їх суті і змісту, дає можливість відокремити інтеграційні тенденції, необхідні для подальшого дослідження.

1.2. Професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти як складова професійної майстерності

Основною проблемою сучасного суспільства є потреба на ринку праці компетентних, висококваліфікованих фахів. Тому заклади вищої освіти основну увагу повинні приділяти саме формуванню у майбутніх спеціалістів професійної компетентності ще в студентській аудиторії. Професійній компетентності педагога приділяли багато уваги зарубіжні і вітчизняні науковці: І. Зязюн, Н. Ничкало, О. Овчарук, О. Пометун, Л. Романишина, О. Савченко, С. Сисоєва, О. Семеног, Л. Сущенко, Т. Сущенко та ін. Більшість науковців вважають, що професійна компетентність педагога – це сукупність знань, умінь, навичок, досвіду, а також його особистісних якостей.

По-різному тлумачать поняття компетентності українські вчені (С. Бондар, І. Гушлевська, О. Овчарук, Н. Ничкало та ін.). Найбільш поширеним стало визначення компетентності як «сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію» [33, с. 27].

Нині, на сторінках педагогічної преси досить часто зустрічається теза про необхідність запровадження компетентнісного підходу. Таке поняття як «компетентнісна освіта» прийшло до нас із зарубіжних країн, де його активно вживають і досліджують уже багато років. Компетентність, яка визначається як грамотність, освіченість, ерудованість педагога досягаються головним чином спеціальною академічною підготовкою. Це відрізняє професійно-трудову педагогічну діяльність від непрофесійної, так званої «аматорської», якою широко і досить успішно можуть займатися дорослі люди на основі емпіричних знань та власного досвіду без спеціальної підготовки і систематизованих знань (наприклад, педагогічна діяльність у сім'ї, у трудовому колективі тощо). Отже, значний інтерес дослідників до проблеми педагогічної компетентності як найважливішої складової професійної педагогічної праці цілком закономірний.

Однак, на сьогодні не склалося єдиного підходу до розуміння цієї дефініції, спостерігається неоднорідність термінів, які використовують автори для позначення цього утворення, серед яких найбільш поширеними є педагогічна компетентність (Л. Мітіна), психолого-педагогічна компетентність (М. Лук'янова), а також вони вживаються як синоніми (Ю. Кулюткін і Г. Сухобська).

Вважаємо, що названі поняття утворюють синонімічний ряд і можуть використовуватися як рівнозначні, оскільки виступають різновидом педагогічної професії. Серед існуючої досить великої кількості розробок з даної проблеми виділяються різноманітні трактування поняття компетентності педагога і, відповідно, її змісту, структури, видів. Під педагогічною компетентністю ми розуміємо практичний досвід вихователя, його уміння і навички, підготовленість, знання та ерудицію, а також шляхи і можливості їх набуття та функціонування за допомогою педагогічної свідомості і мислення.

Провідною ознакою професійної педагогічної компетентності, на нашу думку, є її усвідомленість і сформованість до початку самостійної діяльності, насамперед спроможністю вихователя закладу дошкільної освіти (далі – ЗДО) до продуктивного педагогічного спілкування, підкреслюючи таким чином роль спеціальної педагогічної підготовки і розвиненості пізнавальної сфери – знань, умінь, навичок.

Рівень компетентності вихователя у вирішенні педагогічних завдань зумовлюється його педагогічними уміннями. Педагогічне уміння як одиниця аналізу професійної поведінки педагога виступає параметром вирішення педагогічних завдань. Проблема педагогічних умінь займає одне із центральних місць у дослідженнях педагогічної діяльності.

Педагогічні уміння – це можливість виконувати певні дії у процесі педагогічної діяльності на основі знань і навичок. Вони ніби «виростають» із знань, реалізують на практиці засвоєні теоретичні поняття, категорії, ідеї, концепції. У такому розумінні педагогічні знання стають необхідною передумовою, інформаційною основою педагогічних умінь. Взаємозв'язок

педагогічних умінь із теоретичними знаннями опосередкований процесами мислення. Отже, професійно-педагогічна компетентність становить зміст педагогічного професіоналізму вихователя та багатство його професійного словника. Професійна компетентність це – система теоретичних і практичних знань і вмінь, що виступає основою різних компетентностей педагога-професіонала та творчого їх сприйняття.

Проаналізувавши літературу, присвячену дослідженню проблеми професійної компетентності педагога, ми дійшли висновку, що – це складний комплекс, який включає професійні знання, вміння, навички, готовність до професійної діяльності. Також він формує цілу низку професійно важливих особистісних якостей, таких як: креативність, мобільність, комунікабельність, толерантність, урівноваженість, чуйність, доброзичливість, прагнення до самопізнання, саморозвитку та ін. Майстерність педагога визначається поєднанням всіх видів професійної компетентності.

До визначення структури професійної компетентності існують різні підходи. Перший з них пов’язаний з розкриттям структури професійної компетентності через систему педагогічних умінь педагога, інший – з виділенням окремих компетентностей відповідно до провідних видів професійної діяльності педагога. Такі види діяльності існують в сферах: самостійної освітньої та викладацької діяльності; виховної діяльності; науково-методичної та науково-дослідної; соціально-педагогічної та культурно-просвітницької; корекційно-розвивальної і управлінської діяльності. Педагогічна компетентність кожної з них включає два основні компоненти: систему знань, що визначають теоретичну готовність педагога; систему умінь і навичок, що складають основу його практичної готовності до здійснення професійної діяльності. Вимоги до рівня теоретичної та практичної готовності педагога представлені у кваліфікаційній характеристиці випускника, який отримує спеціальність «вихователь», та представленої в Державному стандарті.

Оволодіння педагогічною майстерністю доступно кожному педагогу за умови цілеспрямованої роботи над собою. Майстерність формується на основі

практичного досвіду, але не будь-який досвід стає джерелом професійної майстерності. Таким джерелом є тільки праця, осмислена з точки зору його сутності, цілей і технології діяльності. Педагогічна майстерність – це сплав особистісно-ділових якостей та професійної компетентності педагога.

І. Зязюн розглядав сутність педагогічної майстерності як комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. До таких важливих властивостей належать:

– гуманістична спрямованість (домінанта на розвитку дитини; бачити особистість, відчувати, розуміти й допомагати; у кожній малій справі бачити велику мету; «вирощувати» особистість через відкриття, а не насаджування; відповідати за свій вплив; відчувати моральне задоволення від розвитку вихованців);

– професійна компетентність (комплекс знань з предмета, психології, педагогіки, методик; особистісна забарвленість знань; постійне оновлення знань);

– педагогічні здібності (комунікативні; перцептивні; динамізм; емоційна стабільність; оптимістичне прогнозування; креативність);

– педагогічна техніка (зовнішня і внутрішня) [22]. Педагогічна майстерність має розглядатися не тільки як високий ступінь оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками, а й як відповідність певній сукупності вимог, які висуває перед педагогом конкретна система освіти.

В. Пилипчук, надаючи великого значення поглибленню професійних знань, як умові розвитку педагогічної майстерності викладача наголошує на тому, що «фундаментальні знання і предметні методики навчання – вагомий фактор розвитку педагогічної майстерності педагогів. І не варто обмежувати «прямий» об’єм знань особистості, які не замінять посилання на довідники і сучасні можливості «завжди знайти потрібні знання». Знайти можна лише інформацію, яка має досить опосередковане відношення до знання. Справжні знання здобуваються в муках напруженої творчості і, ставши надбанням

особистості, тримають розум гострим, допитливим, таким, що постійно відчуває пізнавальну потребу» [39, с. 132]. Таким чином, професійна компетентність педагога виступає умовою становлення і розвитку педагогічної майстерності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. Компетентність педагога можна розглядати як єдність трьох складових: загальної компетентності, необхідної для людини незалежно від його професії, компетентності в тій галузі науки, основи якої він викладає, та психолого-педагогічної компетентності.

Педагогічна майстерність є властивістю особистості, що відображає її духовно-моральну та інтелектуальну готовність до творчого осмислення соціокультурних цінностей суспільства, а також теоретичну і практичну готовність до творчого застосування знань, умінь і навичок у професійній діяльності. Безумовно, педагогічна майстерність, будучи одиничним і особливим по відношенню до загальної педагогічної практики, виступає як певна фізична сила, сприяє подоланню «інерції спокою», трансформації існуючих поглядів.

Майстерність, як одиничне, прокладає дорогу загального, і часткове стає масовим явищем, переходячи в стан буденності, природності. Таким чином, педагогічна майстерність – це самоорганізована система в структурі особистості, де системоутворюючим фактором виступає гуманістична спрямованість, що дозволяє доцільно вибудувати педагогічний процес і містить інтереси, цінності, ідеали даної особистості.

Проведений аналіз психолого-педагогічної літератури та сучасних вимог до рівня підготовки випускника вищого навчального закладу, надає великого значення поглибленню професійних знань, як умові розвитку педагогічної майстерності викладача. Майстерність педагога розглядається як сукупність психолого-педагогічної ерудиції, професійних здібностей і педагогічної техніки.

1.3. Стан сформованості педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Як засвідчують наукові дослідження, якість роботи майбутніх фахівців дошкільної освіти переважно визначається рівнем професійних знань. Однак, під час проведення навчальних занять реалізуються не лише професійні знання та вміння педагога, а й рівень його психолого-педагогічної підготовки, якість навчання також тісно пов’язана з особистими рисами педагога, рівнем його загальної культури.

Педагогічна майстерність нами розглядається як динамічний процес розвитку сукупності професійно-особистісних якостей педагога, його умінь і здібностей, що дозволяють педагогові ефективно здійснювати професійну діяльність. Необхідно більш детально розглянути такі основні компоненти педагогічної майстерності.

Гностичний компонент педагогічної майстерності педагога складається зі знання предмета, який він викладає, знання засобів педагогічної комунікації, психологічних особливостей здобувачів освіти і особливостей власної особистості та діяльності.

Проектувальний компонент містить близькі та перспективні цілі навчання і виховання, а також стратегії та засоби їх досягнення.

Конструктивний компонент відображає особливості конструювання педагогом власної діяльності та діяльності здобувачів освіти з урахуванням найближчих (заняття, цикл занять) цілей навчання й виховання.

Комунікативний компонент характеризує специфіку взаємодії педагога з вихованцем при досягненні дидактичної мети.

Організаційний компонент пов’язаний з умінням організувати діяльність здобувачів освіти і власну діяльність. Отже, загальний рівень сформованості педагогічної майстерності залежить від ступеня сформованості кожного з її компонентів.

У зв’язку з цим, в освітньому процесі доцільно використовувати такі інтерактивні методи, засоби, форми навчання, створювати умови, які б забезпечували формування всіх компонентів педагогічної майстерності, впливаючи на мотиваційну, інтелектуальну, емоційну та рефлексивну сфери діяльності здобувачів вищої освіти: (інтерактивні лекції, брейн-ринги, «кошик», групові дискусії, дебати, диспути, інсценування, мозковий штурм, конференції, практикуми, тренінги, ділові ігри, «карусель», інформаційні технології тощо).

Для нашого дослідження важливе значення мають критерії сформованості педагогічної майстерності студента ЗВО, майбутнього вихователя.

Розглянемо критерії та показники, методику реалізації сукупності організаційно-педагогічних умов формування педагогічної майстерності у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інтерактивних технологій.

Критерії педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначаємо як такі: сформованість науково-теоретичних знань; оволодіння практичними вміннями і навичками; оптимальність підбору змісту, методів, прийомів, засобів навчання; наявність гуманності, демократичності і діалогічності у характері спілкування; ефективне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти. Спираючись на якісний і кількісний аналіз компонентів та критеріїв сформованості педагогічної майстерності, ми відокремили три рівні педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: репродуктивний, реконструктивний і творчий рівень.

Репродуктивний рівень орієнтований на майбутніх спеціалістів дошкільної освіти, орієнтованих на стандарт, еталонну якість педагогічної діяльності, що прагне до її збереження та підтримки.

Характерною рисою педагога з таким рівнем є його вміння навчити інших тому, як вчили його самого. Цей рівень характеризується відсутністю мотиваційної сфери; зв’язку педагогічної майстерності з іншими рисами

розвитку індивідуальності. Майбутні спеціалісти володіють знаннями на рівні уявлень, не розуміють змісту більшості прийомів, їм властиве непослідовне, погано усвідомлене застосування інноваційних технологій; відсутність переносу умінь у нові умови; відсутність самостійності у педагогічній діяльності.

Реконструктивний рівень характерний досягненнями позитивного результату педагогічної діяльності за рахунок засвоєння та пошуку нового досвіду, що вже реалізується. Студенти з достатнім рівнем сформованості педагогічної майстерності, добре розуміють значущість її формування, прагнуть до удосконалення професійних знань і вмінь, для них характерний орієнтир на норми індивідуального розвитку. Вони можуть чітко сформулювати основні принципи, труднощі, пов’язані в педагогічному середовищі, але не завжди можуть обґрунтовано застосовувати свої знання на практиці.

Майбутні спеціалісти усвідомлюють важливість формування педагогічної майстерності, прагнуть до її вдосконалення, здатні до самоаналізу та самооцінки, вміють правильно оцінити власний рівень сформованості педагогічної майстерності.

Творчий рівень орієнтований на норми, принципи, що встановлюють перспективні цілі в даному виді діяльності та індивідуальні норми. Такі педагоги, як правило, займаються дослідницькою роботою, мають власні методичні напрацювання, та постійно знаходяться у творчому пошуку. Майбутній педагог характеризується наявністю у нього сформованого усвідомлення мотивів ефективно здійснювати педагогічну діяльність, та потреби підвищення професійного рівня за рахунок інноваційних технологій. Усі завдання цими здобувачами вищої освіти виконуються на основі творчого підходу, вони вміють осмислювати навчальну інформацію, самостійно ставити й вирішувати проблеми, формулювати власну позицію, аналізувати та систематизувати наукові знання, та узгоджувати з новою інформацією,

професійні завдання виконувати нестандартними способами, прогнозувати та передбачати результати такої діяльності.

У процесі організації та проведення констатувального етапу експерименту вирішувалися такі завдання:

1. Визначити ступінь сформованості компонентів педагогічної майстерності, її рівнів у здобувачів вищої освіти.

2. Виявити компоненти педагогічної майстерності які недостатньо сформовані для того, щоб ефективно спроектувати комплекс інтерактивних технологій навчання при освоєнні гуманітарних дисциплін.

Робота на констатувальному етапі дослідження проводилась в експериментальних групах за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» Запорізького національного університету. Перевірка ефективності моделі формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти методами інтерактивних технологій проводилась у 2023-2024 н. р. на базі Запорізького національного університету.

При проектуванні цього етапу дослідження, припускалося, що комплекс інтерактивних методик, який використовуватиметься при формуванні основ педагогічної майстерності у майбутніх спеціалістів педагогічного закладу вищої освіти буде найбільш ефективний, якщо:

– буде враховуватися, що у здобувачів вищої освіти доцільно робити акцент на інтерактивні технології, які впливають на компонент педагогічної майстерності;

– буде здійснюватися проміжна діагностика, що показує динаміку показників сформованості основ педагогічної майстерності, для корекції комплексу інтерактивних методик, який повинен сформуватися.

Комунікативний компонент характеризує специфіку взаємодії педагога з вихованцем при досягненні дидактичної мети. Організаційний компонент пов’язаний з умінням організувати діяльність здобувачів освіти і власну діяльність.

Таким чином, загальний рівень сформованості педагогічної майстерності залежить від ступеня сформованості кожного з її компонентів. Тому в освітньому процесі доцільно використовувати такі інтерактивні методи, засоби, форми навчання, створювати умови, які б забезпечували формування всіх компонентів педагогічної майстерності, впливаючи на мотиваційну, інтелектуальну, емоційну та рефлексивну сфери діяльності здобувачів вищої освіти (інтерактивні лекції, брейн-ринги, «кошик», групові дискусії, дебати, диспути, інсценування, мозковий штурм, конференції, практикуми, тренінги, ділові ігри, «карусель», інформаційні технології тощо).

Для педагогічного дослідження важливим є визначення критерію того явища (процесу), на яке спрямоване дане дослідження. Для нашого дослідження важливе значення мають критерії сформованості педагогічної майстерності студента ЗВО, майбутнього вихователя.

Розглянемо критерії та показники, за якими визначатиметься результат нашого педагогічного дослідження і методику реалізації сукупності педагогічних умов формування педагогічної майстерності у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інтерактивних технологій.

У світлі нашого дослідження доцільно визначити такі критерії педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: сформованість науково-теоретичних знань; оволодіння практичними вміннями і навичками; оптимальність підбору змісту, методів, прийомів, засобів навчання; наявність гуманності, демократичності і діалогічності у характері спілкування; ефективне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти.

Опираючись на твердження, що показник вважається науковцями складником критерію – конкретним проявом сутності якостей процесу чи явища, ми визначили такі показники щодо критеріїв педагогічної майстерності у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Критерії та показники рівнів сформованості педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Критерії	Показники
Сформованість науково-теоретичних знань	дієвість та усвідомленість професійних знань; науково-педагогічна компетентність
оволодіння практичними вміннями і навичками	сукупність професійних умінь навичок; здатність до рефлексії та моніторингу; володіння інноваційними технологіями; педагогічне мислення; володіння педагогічною технікою
оптимальність підбору змісту, методів, прийомів, засобів навчання	відповідність методів принципам, цілям і завданням навчання; відповідність засобів навчання принципам, цілям і завданням навчання; відповідність методів навчальним можливостям здобувачів освіти: віковим (фізичним, психічним), рівню підготовленості, особливостям колективу; пошук ефективних методів і прийомів навчання; вироблення власних творчих рішень у різних педагогічних ситуаціях
наявність гуманності, демократичності і діалогічності у характері спілкування	толерантність; самоконтроль (особливо у стресових ситуаціях); емпатія; комунікативні вміння і навички; суб’єкт-суб’єктні взаємини у педагогічному процесі
ефективне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти	пошуково-проблемний стиль мислення; інтелектуально-логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо); проблемне бачення; творча фантазія, уява; комунікативність

Спираючись на якісний і кількісний аналіз компонентів та критеріїв сформованості педагогічної майстерності, ми відокремили три рівні

педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: репродуктивний, реконструктивний і творчий рівень.

Репродуктивний рівень характерний для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, орієнтованих на стандарт, еталонну якість педагогічної діяльності, що прагне до її збереження та підтримки. Визначальною рисою педагога з таким рівнем є його вміння навчити інших тому і так, як вчили його самого. Репродуктивний рівень відображає наявність менше половини ознак від загального числа, що розкриває критерій, чи у разі їхньої відсутності. Він характеризується нерозвиненою мотиваційною сферою; відсутністю зв'язку педагогічної майстерності з іншими сферами розвитку індивідуальності. Студенти володіють знаннями на рівні уявлень, не розуміють змісту більшості мисленнєвих прийомів, невірно вказують або не вказують послідовності виконання операції, не можуть зіставити завдання з відповідною мисленнєвою операцією. Цьому рівневі також властиві непослідовне, неповне, погано усвідомлене застосування інноваційних технологій; відсутність переносу умінь у нові умови; відсутність самостійності у діяльності; творчість відсутня; активність у навчальній діяльності низька.

Реконструктивний рівень припускає досягнення позитивного результату педагогічної діяльності за рахунок засвоєння та пошуку нового, котре вже, як правило, десь, кимось реалізується. Цей рівень відображає наявність більшості показників кожного критерію. Студенти, які відповідають достатньому рівню сформованості педагогічної майстерності, добре розуміють значущість її формування, прагнуть до удосконалення професійних знань і вмінь.

Майбутні педагоги, які працюють на цьому рівні, більш повно відбивають свою індивідуальність у педагогічній діяльності, для них характерний орієнтир на норми індивідуального прогресу. Педагог володіє стратегіями формування потрібної системи знань, умінь і навичок здобувачів освіти зі свого предмету в цілому.

Студенти можуть самостійно сформулювати основні принципи, труднощі, пов'язані в педагогічному середовищі, навести приклади

застосування певних своїх знань в практичній педагогічній діяльності, але не завжди можуть обґрунтовано застосовувати свої знання на практиці. Проте вони можуть самостійно (або за визначеним алгоритмом) розв'язувати типові професійні завдання, спрямовані на розвиток педагогічної майстерності, прагнуть до застосування отриманих знань та вмінь у проблемних ситуаціях. Студенти усвідомлюють важливість формування педагогічної майстерності, прагнуть до її вдосконалення, здатні до самоаналізу та самооцінки, вміють правильно оцінити власний рівень сформованості педагогічної майстерності.

Творчий рівень – у більшій мірі орієнтований на норми, ідеали, що встановлюють перспективні цілі в даному виді діяльності та індивідуальні норми. Він характерний для педагогів, які займаються дослідницькою роботою, мають власні методики викладання та постійно знаходяться у творчому пошуку. Майбутній педагог володіє стратегіями перетворення свого предмету в засіб формування особистості здобувачів освіти, їх потреб у самовихованні, самоосвіті та саморозвитку.

Високий рівень характеризується наявністю у майбутнього педагога сформованого усвідомлення мотивів ефективно здійснювати педагогічну діяльність та усвідомлення потреби підвищення професійного рівня за рахунок інноваційних технологій. Усі завдання виконуються цими здобувачам вищої освіти на основі творчого підходу. Студенти, які знаходяться на творчому рівні, вміють осмислювати навчальну інформацію, самостійно ставити й вирішувати проблеми, виробляти власну аргументовану позицію, аналізувати та систематизувати наукові знання з методичних, психолого-педагогічних дисциплін та узгоджувати їх із новою інформацією.

У процесі організації та проведення констатувального етапу експерименту вирішувалися такі завдання:

1. Визначити ступінь сформованості компонентів педагогічної майстерності, її рівнів у здобувачів вищої освіти.

2. Виявити, які компоненти педагогічної майстерності несформовані або недостатньо сформовані, для того щоб найбільш ефективно спроектувати

комплекс інтерактивних технологій навчання при освоєнні гуманітарних дисциплін.

Дослідно-експериментальна робота на цьому етапі дослідження проводилась в експериментальних групах за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» Запорізького національного університету. Всього приймали участь студенти 2–4 курсів. При проектуванні цього етапу дослідження, припускалося, що комплекс інтерактивних методик, який використовуватиметься при формуванні основ педагогічної майстерності у здобувачів вищої освіти педагогічного ЗВО, буде найбільш ефективний, якщо:

– викладачем буде враховуватися, що в даній групі здобувачів вищої освіти доцільно робити акцент на інтерактивні технології, які впливають на компонент майстерності, найменш сформований на даний момент;

– викладач здійснюватиме проміжну діагностику, що показує динаміку показників сформованості основ педагогічної майстерності, для корекції комплексу інтерактивних методик, який повинен сформуватися.

З метою встановлення рівня сформованості педагогічної майстерності були проведені діагностичні обстеження за якими методом збору інформації виступило анкетування та опитування. Першим було діагностичне дослідження пов’язане із сформованістю гностичного компонента педагогічної майстерності.

Мета анкетування полягала у виявленні рівня сформованості уявлень здобувачів вищої освіти про сутність феномену «педагогічна майстерність». Отже, аналіз одержаних результатів свідчить, що рівень орієнтації в основних педагогічних поняттях у всіх здобувачів вищої освіти на початковому етапі невисокий.

Другим напрямом діагностики було виявлення сформованості проектувального та конструктивного компонентів педагогічної майстерності.

Діагностичне дослідження методом вивчення документації було проведене з метою визначення рівня сформованості вміння майбутнього педагога вивчати та інтерпретувати ситуацію сімейного виховання дітей

дошкільного віку. Для цього вивчалися щоденники педагогічної практики здобувачів вищої освіти других-четвертих курсів. Були розроблені питання, в основі яких лежать результати досліджень в галузі виховної діяльності у закладі освіти.

Таблиця 1.2

Аналіз результатів вивчення щоденників-звітів, %

Сфера дослідження	Підгрупи				
	1	2	3	4	5
Достатньо повна характеристика вихованця	16	13	20	26	23
Неповна характеристика	60	53	47	53	54
Дуже поверхнева характеристика	24	34	33	21	23

Аналізи результатів табл. 1.2 засвідчують, що на початковому етапі у багатьох здобувачів вищої освіти недостатньо розвинене вміння вивчати особливості сімейного виховання дітей дошкільного віку. У багатьох характеристиках мало відображена загальна оцінка стану психічного і фізичного здоров'я дитини, психологічна атмосфера в сім'ї, характер взаємин батьків з дитиною.

Третім напрямом проведення констатувального етапу дослідження була діагностика комунікативного та організаційного компонентів основ педагогічної майстерності, яка здійснювалася за такими методиками: диференціально-діагностичним опитувальником Е. Клімова; анкетами і тестами С. Бєлової «Самодіагностика гуманітарної спрямованості особистості», діагностична методика Е. Клімова «Диференційно-діагностичний опитувальник» використана з метою визначення схильності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності у сфері «людина-людина».

Аналіз результатів свідчить, що в опитаних здобувачів вищої освіти виявлена схильність до таких сфер діяльності як: «людина-людина» – 43% здобувачів вищої освіти першої підгрупи, 42% – другої підгрупи, 57% – третьої підгрупи, 56% – четвертої та 51% – п’ятої підгруп.

Таблиця 1.3

Аналіз результатів дослідження за методикою Е. Клімова

Сфера дослідження	Підгрупи				
	1	2	3	4	5
Схильність до професійної діяльності у сфері «людина-людина»	43	42	57	56	51
Схильність до професійної діяльності у сфері «людина-природа»	34	24	17	16	18
Схильність до професійної діяльності у сфері «людина-художній образ»	19	26	21	20	18
Схильність до професійної діяльності у сфері «людина-техніка»	4	8	5	8	13

«Людина-природа» – у 34% здобувачів вищої освіти першої підгрупи та у 16% здобувачів другої, а також у 17% здобувачів вищої освіти третьої, 16% – четвертої, 17% – п’ятої підгруп.

Таким чином, ми констатуємо, що у більшості опитаних на початковому етапі дослідження спостерігалася нестійкість інтересів до різних сфер діяльності.

Незважаючи на досить широке коло переваг до різних сфер діяльності, у більшості учасників дослідження відзначена схильність до роботи в галузі «людина-людина». Схильність до роботи у сфері «людина-людина» виражена у 43% здобувачів вищої освіти першої і в 51% третьої підгруп.

Аналіз засвідчує, що у більшості здобувачів вищої освіти переважає високий рівень сформованості гуманітарної спрямованості особистості: у 43% здобувачів вищої освіти першої підгрупи, у 56% – другої підгрупи, 64% – третьої, 53% – четвертої, 55% – п’ятої підгруп.

Таким чином, результати діагностування засвідчують наявність проблеми у плані розвитку різних компонентів педагогічної майстерності. Також сформованість кожного з означених компонентів мала не однаковий рівень вираження. Подаємо узагальнені результати констатувального етапу експериментального дослідження для здобувачів вищої освіти, що представлені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Узагальнені результати констатувального етапу дослідження, %

Компоненти педагогічної майстерності	Рівні сформованості педагогічної майстерності		
	Високий	Середній	Низький
Гностичний	13	40	47
Проектувальний	17	43	40
Конструктивний	20	40	40
Комунікативний	25	45	30
Організаційний	25	40	35
Узагальнений показник	20	40	40

Використаний діагностичний інструментарій хоча і не охоплює всієї сукупності параметрів, однак, є досить репрезентативним для характеристики досліджуваного феномена в цілому.

Даний етап експерименту реалізовувався під час вивчення таких дисциплін: «Дошкільна педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», коли студенти засвоювали теорію з питань, які відображені у тематичному плані з цієї дисципліни. Майбутні педагоги під час проведення практичних занять мали

змогу апробувати моделі оптимальних міжособистісних взаємин за допомогою виконання інтерактивних вправ, адаптованих для навчання саме педагогів. Програму курсу «Дошкільна педагогіка» була удосконалена в напрямі реалізації інтерактивної взаємодії та доповнений її зміст матеріалом, який має професійне спрямування, із застосовуванням конкретних засобів інтерактивних технологій. В експериментальній групі реалізовувалася розроблена нами модель організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. У контрольній групі додаткових чинників, які би сприяли підвищенню рівня педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти не упроваджено, освітній процес реалізовувався у звичному порядку.

Головною умовою на початковому етапі формувального етапу експерименту було забезпечення однакових стартових умов для здобувачів вищої освіти, що були об’єднані у контрольній та в експериментальній групах. На основі обробки результатів загальної навчальної діяльності, вікового діапазону дані засвідчують про практичну однорідність здобувачів вищої освіти. Визначалося нами, що буде найбільш ефективним навчальний процес, якщо:

– викладачем буде враховуватися, що в даній групі здобувачів вищої освіти доцільно робити акцент на інтерактивні технології, які впливають на компонент майстерності, найменш сформований на даний момент;

– викладач здійснюватиме проміжну діагностику, що показує динаміку показників сформованості основ педагогічної майстерності, для корекції комплексу інтерактивних методик, який повинен сформуватися.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Сучасні інтерактивні технології у формуванні педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Проаналізувавши стан професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти можна зробити такі висновки: необхідно переорієнтувати мету навчання здобувачів вищої освіти на розвиток особистості суб'єкта; відійти від предметно-орієнтованої освіти яка націлена на знання; потрібно збагатити психолого-педагогічні, методичні дисципліни знаннями про інтерактивні технології навчання; визначити їх вплив на психологічний та інтелектуальний розвиток здобувачів освіти при застосуванні інтерактивних технологій в освітньому процесі; оцінити значення педагогічної практики, самостійної, науково-дослідної роботи в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Як показали результати констатувального етапу дослідження, технологія навчання з традиційними, стандартними формами, методами, засобами, змістом не завжди сприяє високому рівню професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Відповідні зміни у навчально-методичні дисципліни циклу професійно-орієнтованої підготовки необхідно зробити через збагачення їх програми включенням тем, що розкривають поняття «інтерактивні технології навчання». Знання майбутніх педагогів про ознаки, види, особливості організації роботи при застосуванні інтерактивних технологій слід на інтерактивному уроці, де враховувати специфіку організації діяльності майбутнього фахівця освіти на такому занятті, створення суб'єкт-

суб'єктного освітнього середовища, комфортних умов навчання, активної взаємодії здобувачів вищої освіти на занятті, організації рефлексії, різних форм взаємонавчання.

Застосування інтерактивних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти означає: визначити цілі, мотиви, потреби в застосуванні інтерактивних технологій навчання майбутніми педагогами гуманітарних дисциплін; виробити систему знань, умінь, навичок про інтерактивні технології навчання; сформувати і розвинути педагогічні здібності, необхідні для використання інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі закладу освіти.

Ми стверджуємо, що процес формування педагогічної майстерності у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інтерактивних технологій навчання буде ефективним, якщо:

– будуть створені організаційно-педагогічні умови для створення освітнього середовища, направлені на розвиток особистості майбутнього педагога, та розвиток педагогічної рефлексії, на застосування інтерактивних технологій навчання;

– у процесі професійно-орієнтованої підготовки надавати здобувачам вищої освіти інформацію про інтерактивні технології навчання, їх ознаки, класифікації, особливості організації роботи з виділенням порівняльної характеристики освітніх процесів, що протікають при традиційному навчанні та під час навчання, яке ґрунтується на застосуванні інтерактивних технологій;

– у процесі проведення лекційних, практичних, семінарських занять, консультацій, педагогічної практики, організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти формувати в них потребу в оволодінні знаннями і відповідними вміннями та навичками з використання інформаційних технологій;

– вводити у план педагогічної практики аналітичні завдання, аналіз педагогічних ситуацій, пов'язаних із застосуванням інтерактивних технологій навчання, підготовки, організації та проведення інтерактивних уроків,

виховних заходів, батьківських зборів із застосуванням інтерактивних технологій навчання;

– стимулювати пізнавальну активність майбутніх фахівців у психолого-педагогічних, методичних питаннях, пов'язаних із застосуванням інтерактивних технологій навчання у закладі освіти, навчальній, науково-дослідній, практичній, самостійній діяльності здобувачів вищої освіти, при написанні ними курсових робіт;

– формувати у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти внутрішню потребу у постійному професійному розвитку, самовдосконаленні, в оволодінні інтерактивними технологіями навчання, підвищенні рівня педагогічної майстерності, збагачення обсягу знань, удосконалення вмінь і навичок використання різного виду інтерактивних технологій навчання;

– навчати здобувачів вищої освіти співвідносити свої індивідуально-особистісні, професійно-педагогічні можливості майбутнього педагога з індивідуальними особливостями вихованців різного віку і застосуванням різновидів інтерактивних технологій навчання.

Для формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти обрано наступні навчальні дисципліни: «Дошкільна педагогіка», «Основи педагогічної майстерності». Шляхи реалізації сучасних завдань підготовки майбутніх педагогів до продуктивної творчої діяльності є створення у ЗВО спеціального інтерактивного середовища ще з першого курсу.

Першим етапом формування педагогічної майстерності є вивчення на першому курсі навчальної дисципліни «Дошкільна педагогіка», яка займає основне місце у системі професійно-педагогічної підготовки майбутнього педагога. Курс навчальної дисципліни «Дошкільна педагогіка» побудований з урахуванням пошуку педагогічних систем, вітчизняних і зарубіжних, які спроможні стимулювати індивідуальний всебічний розвиток студента, забезпечити безперервне творче зростання майстерності майбутнього педагога.

Розкрито організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і здобувачів вищої освіти на рівні співробітництва та співтворчості, формування

інтелектуального потенціалу майбутніх педагогів. Зміст передбачає значну дослідницьку роботу студента, визначення рівня особистісних якостей, необхідних для майбутньої професії, з метою їх подальшого вдосконалення.

Програмою передбачено відповідна кількість годин для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, спрямованої на поглиблення знань, умінь, навичок із цієї дисципліни. Програма курсу впроваджується за методикою діагностико-діяльнісного рейтингового контролю якості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з педагогіки. До програми розроблена також автоматизована комп'ютерна контрольно-навчальна система, що дозволяє своєчасно перевіряти рівень знань з усіх розділів педагогіки.

Вивчення дисципліни «Основи педагогічної майстерності» було орієнтовано на формування у здобувачів вищої освіти потреб професійного розвитку. Даний навчальний курс завершує вивчення предметів педагогічного циклу, та передбачає узагальнення та синтез педагогічних знань, умінь та навичок, формування готовності творчо й оптимально використовувати їх у розв'язанні різноманітних завдань професійної діяльності. Цей навчальний курс дав можливості оволодіння прийомами організації власної діяльності, розв'язання педагогічних завдань у навчанні та вихованні. Необхідно, щоб майбутні педагоги усвідомили педагогічну діяльність як рефлексивне керування діяльністю здобувача, уявили себе суб'єктом цієї діяльності, опанували механізми використання особистісного потенціалу для розв'язання педагогічних завдань навчання і виховання, засвоїли елементи педагогічної техніки і педагогічного такту.

Особливо ефективними були інтерактивні методи, які допомагали усвідомити власні психічні стани, прогнозувати поведінку в різних педагогічних ситуаціях. Опишемо методику формування педагогічної майстерності під час лекційно-семінарських та практичних і лабораторних занять, організації самостійної роботи.

Проблемна лекція. Використання проблемних лекцій ґрунтується на тому, що є такі основні умови успішного навчання: проблемність навчального

матеріалу (знання – «діти» здивування і допитливості), активність студента (знання повинні засвоюватися «з апетитом»), зв’язок навчання з життям, працею.

1. Лекція з використанням техніки зворотного зв’язку, яка проводиться із застосуванням елементів програмованого навчання, що підкреслює інтегративний характер інтерактивних технологій.

2. Лекція-консультація, яка використовується під час вивчення теми суто практичного характеру або на підсумкових заняттях, коли викладач майже половину тривалості лекції може присвятити відповідям на запитання здобувачів вищої освіти.

3. Лекція із заздалегідь запланованими помилками, яка передбачає зумисне використання викладачем у процесі лекції кількох змістових чи методичних помилок.

Семінарські й практичні заняття дають можливість викладачу застосувати набагато більший набір інтерактивних технологій на відміну від лекційної форми навчання: мозковий штурм, ажурна пилка, аналіз конкретних ситуацій, робота в парах, робота в малих групах, дидактичні ігри та інше.

Інтерактивні методики дозволяють зробити семінар дійсно цікавим, спонукаючим до пошуку нових знань. Семінарські і практичні заняття з педагогічних дисциплін самі по собі передбачають обговорення в групі навчальної проблеми, інтерактивні технології покликані зробити цей процес більш творчим, емоційно комфортним, спрямованим не лише на засвоєння знань, а й на розвиток особистісних якостей здобувачів вищої освіти. Використання інтерактивних технологій у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, як і будь-яких інших, повинно складати певну систему, яка має адекватну логіку впровадження, алгоритм підвищення складності. Тому, ми пропонуємо включати найпростіші інтерактивні методи у навчально-виховний процес здобувачів вищої освіти вже з першого курсу, поступово їх ускладнюючи.

Розглянемо можливі варіанти застосування інтерактивних технологій на прикладах семінарських та практичних занять. Семінарське заняття з гуманітарних дисциплін доцільно проводити з використанням таких методик: брейн-рингу, каруселі, «кошика», групової дискусії. Перевірка теоретичних знань методом брейн-рингу проводиться у вигляді інтелектуальної розминки. Для більш детального розгляду теоретичного матеріалу навчальні питання розбиваються на простіші.

Студенти перед семінаром об'єднуються на дві групи. Для цього застосовують два варіанти розподілу: перший полягає у простому поділі групи на два колективи з пропозицією кожному з них вивчити та проаналізувати навчальні матеріали семінару і підготувати колективними зусиллями відповіді на поставленні запитання; другий спосіб – поділ навчальної групи на колективи, які опонують один одному. Мета такого поділу полягає у тому, що після обговорення навчального матеріалу у межах колективу студенти формують та висловлюють дві-три думки з приводу того чи іншого питання, студенти другої підгрупи навчаються оцінювати відповіді та вибирати, на їхній погляд, найбільш оптимальні. Після цього викладач уточнює відповіді та заохочує найбільш активних учасників обговорення.

У кожній підгрупі призначається капітан команди, який визначає готовність здобувачів вищої освіти відповісти на поставлене питання, встановлює черговість доповідачів серед членів команди і за допомогою світлового та звукового сигналів сповіщає помічника керівника заняття про готовність когось зі здобувачів вищої освіти до відповіді. Із кола найбільш підготовлених здобувачів вищої освіти призначаються два експерти для оцінки відповіді. Помічник керівника заняття зачитує запитання і надає час для підготовки відповіді (до 10 с.). Черговість відповіді командами визначається за звуковими та світловими сигналами. Оцінюють відповідь призначені експерти. Роль викладача полягає в організації дискусії між колективами. Термін інтелектуальної розминки становить 50-60 хв.

Протягом цього часу кожен студент може дати відповідь на 2-3 питання, а також ще й доповнити своїх товаришів. Після цього починається конкурс капітанів. Кожному капітану протилежна команда задає по два-три запитання і за результатами відповіді керівник визначає кращого капітана. Застосування такого методичного прийому дає здобувачам вищої освіти можливість працювати на заняттях більш активно і брати участь в обговорені всіх питань семінару.

Отже, на основі аналізу можна зробити такі висновки, щодо дисциплін психолого-педагогічного циклу: дають змогу студенту виявити внутрішні задатки, які важливі для майбутньої професійної діяльності та забезпечити ефективний розвиток компонентів педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти; підтверджують, що оволодіння педагогічною майстерністю під час навчання є особливо важливим для студента – майбутнього педагога, професія якого потребує багато знань, життєвих умінь, практичних навичок; переконують у необхідності формування компонентів педагогічної майстерності у процесі професійного становлення, щоб у майбутньому кваліфіковано навчати та виховувати своїх вихованців.

Сформованість компонентів педагогічної майстерності під час вивчення навчальних дисциплін «Дошкільна педагогіка», «Основи педагогічної майстерності» слугувала основою для подальшого їх розвитку на наступних етапах дослідження.

2.2. Обґрунтування і реалізація педагогічних умов застосування інтерактивних технологій у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Всебічному професійному розвитку у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти сприятимуть чітко визначені, створені і реалізовані умови формування фахівця мислячого, ініціативного, творчого, та наближені

до їх майбутньої професійної діяльності. Педагога з високим рівнем педагогічної майстерності формує не лише предметний зміст основ наук, які вивчаються, а також сприяння постійному особистісному розвитку і фаховому зростанню майбутніх фахівців. У нашому дослідженні таке удосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти передбачало визначення певних оптимальних організаційно-педагогічних умов, які реалізовувалися з використанням методів інтерактивного навчання здобувачів вищої освіти.

Аналіз сутності наукової категорії «педагогічні умови» свідчить про те, що умова трактується, як «філософська категорія, в якій відображаються універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає та існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність» [11, с. 423].

При визначенні педагогічних умов застосування інтерактивних технологій у підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, які позитивно впливають на формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів, важливо враховувати особливості процесу актуалізації та осмислення знань, отриманих здобувачам вищої освіти під час навчання. Цей процес розглядався крізь призму ставлення суб'єкта діяльності до іншої людини.

Аналіз наукових літературних джерел із проблем формування педагогічної майстерності педагога, вивчення можливостей і переваг технології інтерактивного навчання (Розділ 1), ми визначили такі педагогічні умови, як:

– удосконалення освітнього процесу шляхом розвитку мотивації педагогічної майстерності з використанням засобів інтерактивних технологій;

– формування педагогічної майстерності через педагогічну практику та виховні заходи;

– забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та здобувачів вищої освіти у процесі формування педагогічної майстерності засобами інтерактивних технологій.

Удосконалення освітнього процесу шляхом розвитку мотивації до набуття педагогічної майстерності засобами інтерактивних технологій.

На думку науковців О. Вербицького та В. Круглікова, мотиваційна сфера особистості не є простою та лінійною, а складна та багаторівнева структура з централізованим свідомо-вольовим управлінням, поведінкою та потребами. Як констатують фахівці, мотивація навчання впливає на інтенсивність уваги, якість запам'ятовування, розуміння прочитаного матеріалу, результати розумової діяльності та дає змогу студентові визначити не тільки напрямок, а й способи реалізації освітньої діяльності.

Мотивація здобувачів вищої освіти щодо формування педагогічної майстерності за допомогою інтерактивних технологій, визначається як система детермінантів, стимулів, мотивів, що спонукає майбутнього педагога до творчого інноваційного підходу в гуманітарній підготовці.

В умовах змодельованої інтерактивної взаємодії створюється позитивна емоційна атмосфера співробітництва, безпеки і довір'я, що зумовлює успішність гуманітарної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, формування у них бажання прилучатися до інтерактивних методів навчання і застосовувати на практиці у змодельованих ситуаціях набуті знання.

З метою мотивації майбутніх вихователів до формування педагогічної майстерності за допомогою інтерактивних технологій, проводилися окремі інтерактивні вправи, тематичні дидактичні та рольові ігри, навчально-ігровий проект та були певним чином пов'язані з професійною діяльністю майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

На практичних заняттях в експериментальних групах систематично використовувалися інтерактивні вправи: на розвиток психічних процесів (пам'яті, спостережливості, мислення, концентрації уваги, емпатії, можливості відчути настрій і стан тих, з ким виникає необхідність взаємодіяти); для формування навичок встановлення ділових контактів і міжособистісної взаємодії; на розвиток навичок невербального і ефективного професійного спілкування, аргументації, співробітництва, активного слухання, визначення

особистісних бар'єрів спілкування та їх уникнення; розвиток навичок ввічливих форм прохання і відмови; комунікативні ігри; вправи, спрямовані на розвиток навичок переконуючого впливу, зняття агресії тощо.

Так, інтерактивна гра «Мікрофон» – надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Правила проведення: говорити має тільки той, у кого «символічний» мікрофон; подані відповіді не коментуються і не оцінюються; коли хтось висловлюється, інші не мають права перебивати, щось говорити, викрикувати з місця. У позитивній мотивації багато авторів бачать успіх професійної підготовки майбутніх фахівців. Обов'язкова і неодмінна умова досягнення успіху в діяльності незалежно від того, яким є загальний і розумовий потенціал людини, полягає в позитивній мотивації, у глибокій і активній зацікавленості, у прагненні до досягнення мети цієї діяльності. Наявність у майбутніх педагогів позитивного ставлення та стійкої потреби вдосконалювати професійну компетентність передбачає збалансованість і підпорядкованість мотивів у педагогічній діяльності.

Отже, формування позитивної мотивації як важливої умови розвитку педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти не є довільним і стихійним процесом. Не можна закласти у свідомості здобувачів вищої освіти готові цілі та мотиви педагогічної діяльності. Необхідно їх поставити в такі ситуації, де б прогнозовані цілі та мотивація складалися й розвивалися з урахуванням внутрішніх прагнень, інтересів та їх установок і в контексті накопиченого здобувачем вищої освіти професійного досвіду.

Друга педагогічна умова стосується поетапного формування педагогічної майстерності через педагогічну практику та виховні заходи. Ми вважаємо, що майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у ЗВО необхідно готувати на основі єдності навчальних, навчально-методичних, науково-дослідних ідей, які передбачають самовдосконалення та розвиток рефлексії ще під час навчання. Моделювання ситуацій, максимально наближених до реальних під час педагогічної практики та виховних заходів створює атмосферу, у якій студенти

почувають себе вільно і відчувають потребу в активних діях. Такі ситуації стимулюють особистість у цілому тому, що залучають інтелект, емоції, волю, сприяють прояву творчих і рефлексивних здібностей. У ситуаціях, що моделюють майбутню професійно-педагогічну діяльність, створюються умови для реалізації професійних функцій і розвитку здатності до їх нестандартного виконання.

Індивідуальна, групова, колективна форми роботи – містять умови для вияву активності, самостійності, ініціативності, контактності і толерантності. Дослідження показали, якщо студенту надати можливість діяти у навчальних ситуаціях, набувати індивідуальний пізнавальний досвід, якщо надати йому можливість бути суб'єктом власної діяльності, всередині якої він міг би реалізувати свої професійні можливості і здібності, то процес формування педагогічної майстерності буде протікати успішно.

Педагогічна практика забезпечує умови, в яких накопичується індивідуальний пізнавальний досвід студента, удосконалюються такі якості, як самостійність, виразність, наявність внутрішнього світу.

З метою реалізації цієї умови під час проведення різних видів навчальної практики використовувалися такі інтерактивні технології: інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах, ротаційні трійки, карусель, робота в малих групах, акваріум); технології колективно-групового навчання (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, навчаючи – вчусь, ажурна пилка, розв'язання проблем, дерево рішень); технології ситуативного моделювання (стимуляційні або імітаційні ігри, громадське слухання); технології опрацювання дискусійних питань (дискусія, дебати. метод ПРЕС, займи позицію, зміни позицію, неперервна шкала думок) тощо.

Технологія «Робота в парах» особливо ефективна на початкових етапах навчання здобувачів освіти роботі в малих групах. Її студенти використовували для досягнення будь-якої дидактичної мети. За умов парної роботи всі отримують рідкісну у традиційному навчанні можливість говорити, висловлюватися.

Робота в парах дає здобувачам час подумати, поділитись ідеями з партнером і лише після того озвучувати свої думки перед колективом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватися, критично мислити, переконувати й вести дискусію. Завдяки роботі в парах студенти не можуть ухилитися від виконання завдання. Також вони можуть швидко виконати вправи, які за інших умов потребують багато часу.

«Карусель». Цей варіант кооперативного навчання найбільш ефективний для одночасного залучення всіх учасників до активної роботи з різними партнерами для обговорення дискусійних питань.

Робота в малих групах. Роботу в малих групах варто використовувати для розв'язання складних проблем, що потребують колективного розуму. Цю модель доцільно використовувати тільки в тих випадках, коли завдання вимагає спільної, але не індивідуальної роботи. Такі інтерактивні технології сприяли підвищенню рівня пізнавальної активності здобувачів вищої освіти-практикантів відповідно до цілей навчання у межах тем і ситуацій спілкування за допомогою відповідного мовленнєвого матеріалу.

Таким чином, педагогічна практика є важливим моментом у формуванні самооцінки професійно важливих якостей, усвідомлення себе в ролі майбутнього педагога. Розуміння цього стає поштовхом до самовдосконалення, розвитку здібностей, удосконалення вмінь необхідних для майбутньої педагогічної діяльності. Головне значення педагогічної практики – майбутній педагог вперше засвоює ту рольову поведінку, яка стане визначальною в його подальшій професійній діяльності.

Формування педагогічної майстерності під час виховної роботи. При цьому застосовувалися різні види інтерактивних технологій, які суттєво впливали на ефективність формування педагогічної майстерності. Виховну роботу побудовано на основі системного підходу та принципів неперервної підготовки майбутніх педагогів, на діагностичній основі, глибокому вивченні та аналізі результативності освітнього процесу і рівня вихованості здобувачів вищої освіти, сформованості педагогічної майстерності. Використані нами у

виховній роботі форми і методи, орієнтувалися на вітчизняні національні традиції, кращі здобутки української та світової педагогічної і психологічної наук, враховано конкретні політичні та соціально-культурні реалії.

Пріоритетна роль належала інтерактивним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, які спрямовані на самостійний пошук істини і сприяли формуванню критичного мислення, ініціативи та творчості. У роботі зі здобувачами вищої освіти використано такі методи: проектну діяльність, ситуаційно-рольові ігри, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, мозкові штурми, метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, ігри-драматизації, диспути, створення проблемних ситуацій, ситуацій успіху, аналіз конфліктів, моделей, стилів поведінки, прийняття рішень, демократичний діалог, педагогічне керівництво лідером і культивування його авторитету, використання засобів масової комунікації, колективних творчих справ, традицій, символіки, ритуалів, засобів народної педагогіки.

Застосовано також традиційні методи: різні форми роботи з книгою, пресою, самостійне рецензування, огляд телепередач різної соціальної проблематики, бесіди, години спілкування, колективні творчі справи, виставки, експозиції малюнків та картин, зустрічі, вистави, інсценізації, усні журнали, експедиції, екскурсії, обговорення тощо. У ході експериментальної роботи підтвердилося, що виховні заходи з елементами інтерактивних технологій є важливою умовою формування всебічно розвиненої особистості, майстра свого фаху.

Забезпечення суб’єкт-суб’єктної взаємодії викладача та здобувачів вищої освіти у процесі формування педагогічної майстерності засобами інтерактивних технологій. Цілі і завдання інтерактивного навчання: розширення пізнавальних можливостей здобувачів вищої освіти, зокрема, у застосуванні інформації з різних джерел; формування глибокої внутрішньої мотивації.

Теоретичною основою запровадження інтерактивних методів є системний, особистісно орієнтований і діяльнісний підходи до побудови дидактичних процесів; теорія оптимізації педагогічного процесу, а також інваріантність процесу навчання. Для забезпечення реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та здобувачів вищої освіти ми беремо за основу особистісно орієнтований підхід до навчання. Основною метою особистісно орієнтованого підходу є: максимально виявляти, розвивати, ініціювати використовувати індивідуальний (суб'єктивний) досвід дитини; допомогти особистості пізнати себе, самовизначитися і само реалізуватися, а не формувати заздалегідь задані якості.

Технологія особистісно орієнтованого навчання припускає спеціальне конструювання навчального тексту, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчального діалогу, форм контролю за особистим розвитком студента під час оволодіння знаннями. Місце інтерактивних технологій в контексті різних форм навчання та виховання здобувачів вищої освіти. В рамках лекційно-семінарської системи залишаються основними формами навчання це – лекції, семінари та практичні заняття.

Під час виконання інтерактивних завдань, які повинен виконувати викладач і студент можемо говорити про те, що інтерактивні методи можна розділити на такі групи: перша група – однією з сторін спілкування виступає викладач і друга група – спілкування відбувається між здобувачами вищої освіти (слухачами).

До першої групи можна віднести лекції з включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції, семінари-обговорення, семінари «питання – відповідь», дискусії з провокаційними запитаннями, консультації тощо.

До другої – бесіди, дискусії, круглі столи, «мозковий штурм», групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, проекти. Вони можуть використовуватися як окремі методи, так і всі разом (наприклад, у діловій грі).

Вважаємо, що кожен із них має певну специфіку, на яку необхідно зважати викладачеві при організації освітнього процесу. Під час проведення інтерактивної лекції (лекції-бесіди, лекції-дискусії, проблемної лекції, семінару-обговорення чи семінару «питання – відповідь», дискусії із провокаційними запитаннями) необхідно пам'ятати, що тільки для студента дискусія, обговорення виникають спонтанно. Викладач чітко знає, коли, з якого питання така дискусія, обговорення повинні виникнути. Він її спланував, він підвів аудиторію до моменту інтерактивності всією попередньою роботою на лекції. Тому викладач повинен бути до неї готовий. Ця готовність складається у першу чергу з того, що педагог повинен враховувати таку обставину, як новизна знань для студента. Те, що давно відомо вченим, самому викладачу, для кожного нового студента є відкриттям.

До другої групи належать такі інтерактивні методи як бесіди, дискусії, круглі столи, «мозковий штурм», групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, бізнес-симуляції, проекти. Викладач тут виступає в ролі організатора, консультанта, можливо, того, хто оцінює результати, але основну роботу виконують самі студенти.

Отже, гуманні суб'єкт-суб'єктні відносини викладача та здобувачів вищої освіти виступають регулятором зміни позиції викладача з диктату на партнерство, а позиції студента з пасивності на ініціативу та пізнавальну активність, самостійність. Особливо необхідно, щоб своїми діями викладач стимулював здобувачів вищої освіти до активного пізнавального процесу. Він повинен уміти будувати діалог зі здобувачам вищої освіти, вислухати їхню думку, відмовитися від диктату, формалізму і керуватися дидактичними засобами для реалізації співробітництва та співтворчості на заняттях.

Таким чином, результативність формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти визначається дією сукупності умов, а не переважанням однієї або декількох. Як свідчить аналіз наукової літератури, не можна недооцінювати жодну з названих умов. Важливі, з одного боку, умови, орієнтовані на особистість майбутнього педагога, його знання,

уміння, можливості і здібності. З іншого – умови, що забезпечують модернізацію освітнього процесу вищої школи з урахуванням змін, що відбуваються в суспільстві, заміну предметної системи освітнього процесу на особистісно-орієнтоване навчання.

З огляду на мету нашого дослідження – сформувати педагогічну майстерність у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, було обрано такі форми і методи роботи із студентською молоддю, які максимально сприяли їх професійному вдосконаленню та професійному росту, викликали бажання творити і бути активним учасником освітнього процесу, відповідали вимогам сьогодення.

Використання у процесі професійної підготовки інтерактивних методів навчання сприяло залученню молоді до активного пізнавального процесу, застосуванню набутих знань на практиці, співробітництву під час вирішення різноманітних завдань, формулюванню й аргументуванню власної думки.

2.3. Модель застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Обов’язковим елементом професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є формування педагогічної майстерності майбутніх фахівців. З метою досягнення такої мети та поєднання результатів теоретичних пошуків, експериментальних методів наукового дослідження, та реалізації інтерактивних підходів до організації професійної підготовки майбутніх спеціалістів, було застосовано метод моделювання процесу навчання здобувачів вищої освіти.

Модель розглядається як система організації навчально-виховної, пізнавальної, творчо-пошукової, самостійної діяльності здобувачів вищої освіти за певною методикою, що сприяє успішному формуванню педагогічної майстерності.

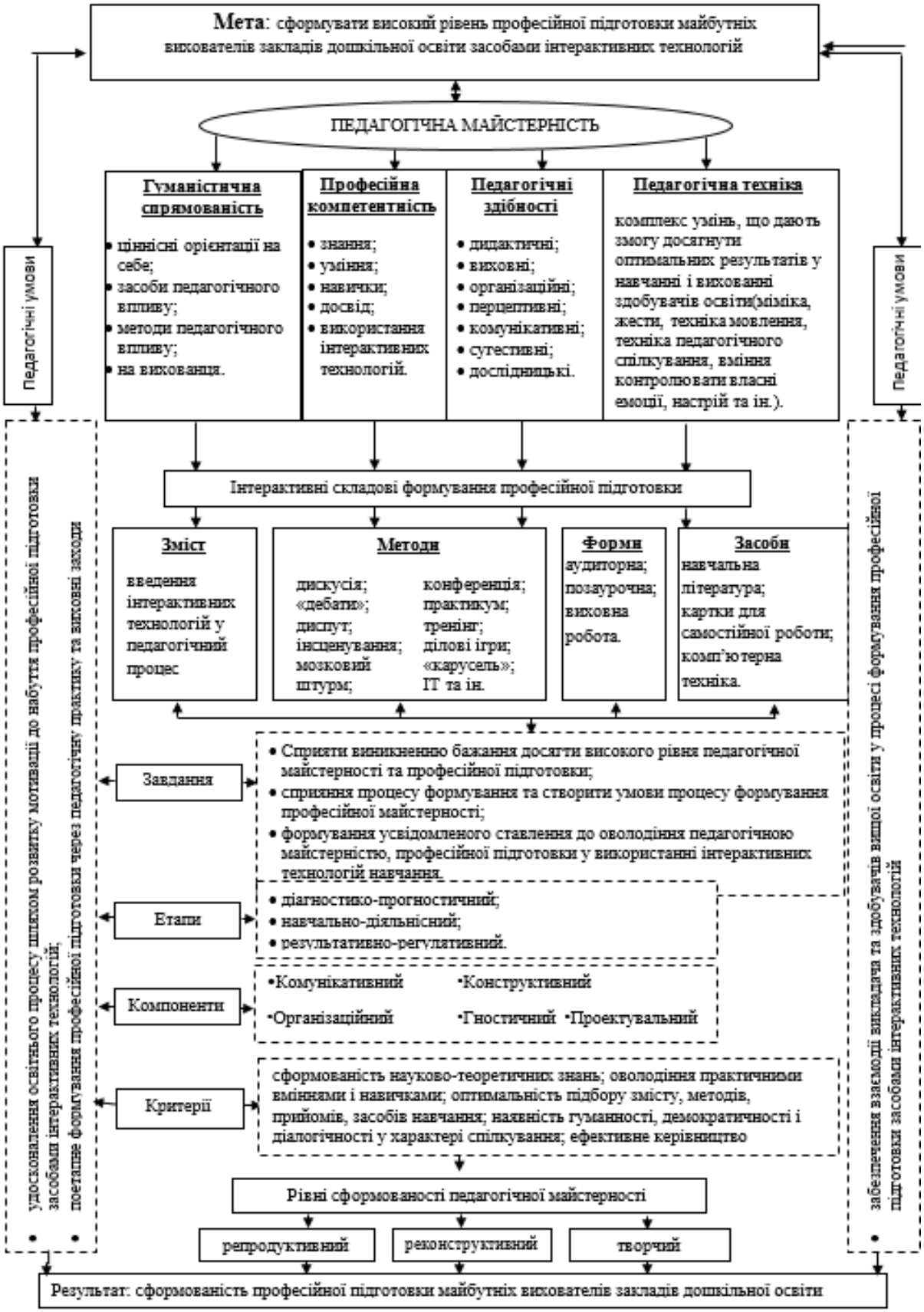

Рисунок 2.1. Модель застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів

Розроблена модель відображає ефективність використання інтерактивних технологій у закладі вищої освіти за експериментальною методикою підготовки майбутніх вихователів.

Основні компоненти представленої моделі стосуються мети реалізації визначених організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, формування педагогічної майстерності у майбутніх фахівців засобами інтерактивних технологій; структурних компонентів педагогічної майстерності; інтерактивних складових формування педагогічної майстерності (зміст, методи, форми і засоби), які реалізувалися за певних педагогічних умов навчання здобувачів вищої освіти; завдань, які поетапно реалізуються; критеріїв, компонентів та рівнів сформованості педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти, що відображається у результаті проведеного дослідження. Проведений аналіз основних компонентів нашої моделі свідчить про наступне.

Перший блок педагогічної моделі це визначення мети. У рамках нашого дослідження, мета це – організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання та формування високого рівня педагогічної майстерності у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Характерні складові «педагогічної майстерності»: високий показник розвитку вмінь навчати дітей, безпомилково знаходити і розвивати в них задатки й нахили, формувати позитивні риси характеру. Тобто, її головною характеристикою є гуманістична спрямованість.

Друга складова є важливим елементом педагогічної майстерності педагога, це професійна компетентність, що характеризує єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності, його професіоналізм. Особливою складовою педагогічної майстерності є педагогічна техніка, як форма організації поведінки педагога. Знання, спрямованість та здібності без умінь, без володіння способами дій не є гарантією високих результатів.

Педагогічна техніка – це комплекс умінь, що дають змогу досягнути оптимальних результатів у навчанні та вихованні здобувачів освіти. У педагогічній техніці виявляється здатність до регулювання власного самопочуття, уміння педагога використовувати свій психофізичний апарат, вербальні та невербальні засоби комунікації та виховного впливу на здобувачів освіти. Завдяки цим умінням педагог створює свій професійний імідж.

Під час визначення педагогічних умов, які позитивно впливають на формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів, важливо враховувати особливості процесу актуалізації та осмислення знань, отриманих здобувачам вищої освіти під час навчання. Цей процес ми розглядали крізь призму ставлення суб'єкта діяльності до іншої людини.

Визначені організаційно-педагогічні умови сприяли формуванню компонентів педагогічної майстерності (гностичний, проектувальний, конструктивний, комунікативний та організаційний). Тому, результативним у формуванні педагогічної майстерності виявилося впровадження у освітній процес таких інтерактивних методів: дискусій, дебатів, диспутів, інсценування, мозкового штурму, конференції, практикуму, тренінгу, ділових ігор, «каруселей», інформаційних технологій та ін.

У ході експериментального етапу дослідження використано навчальну літературу, дидактичні картки, картки для самостійної роботи, комп'ютерна техніка під час різних форм навчання. Актуальними для організації даного дослідження були такі форми навчання: аудиторна, позаурочна, виховна робота.

Одним із основних структурних елементів моделі реалізації визначених організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є формування педагогічної майстерності визначення основних завдань та етапів, на яких ці завдання будуть реалізовуватися. Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми, визначити сутність основних дефініцій дослідження («професійна підготовка», «інтерактивні

технології») та виявити особливості процесу професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

2. Виявити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

3. Уточнити компоненти, удосконалити критерії й показники рівнів сформованості педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і визначити стан її сформованості.

4. Розробити та експериментально перевірити ефективність моделі реалізації визначених організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Завдання реалізовувалися поетапно.

Діагностико-прогностичний, перший етап, передбачав чітке формулювання мети й завдань процесу визначення організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, формування їх педагогічної майстерності; розробку програми дослідження, а саме: визначення досліджуваних понять, вибір і обґрунтування методик дослідження, розробка анкет, тематики творчих завдань; вибір критеріїв, показників та рівнів сформованості педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти; дослідження реального стану сформованості педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти; теоретичне обґрунтування моделі реалізації визначених організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Другий, навчально-діяльнісний етап, це – основний етап формування педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, який передбачав модифікацію системи виховної роботи у закладах освіти

шляхом упровадження в освітній процес засобів інтерактивних технологій (апробація модулів програми, методичних рекомендацій до проведення навчальних занять, захисти проектів); організація системи виховних заходів, спрямованих на формування педагогічної майстерності; залучення здобувачів вищої освіти до діяльності із використання інтерактивних технологій; формування педагогічного мислення, педагогічного досвіду у процесі проходження різних видів педагогічної практики.

На цьому етапі проводили додаткові заняття з метою підвищення рівня володіння інтерактивними та інформаційними технологіями; були організовані майстер-класи; запроваджені індивідуальні плани навчання з метою формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів (задоволення інтересів здобувачів вищої освіти, створення можливості для самореалізації); здобувачі вищої освіти приймали участь у конкурсах, олімпіадах із педагогічних та спеціальних дисциплін, були учасниками мережі гуртків, клубів, студій з урахуванням інтересів та здібностей здобувачів вищої освіти.

Третій – результативно-регулятивний етап формування педагогічної майстерності – передбачав проведення моніторингу сформованості педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти, аналіз дослідно-експериментальної роботи; визначення співвідношення мети й завдань за результатами експерименту та визначення кола проблем, які потребують подальшого дослідження.

У ході такої роботи було визначено такі критерії педагогічної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: сформованість науково-теоретичних знань; оволодіння практичними вміннями і навичками; оптимальність підбору змісту, методів, прийомів, засобів навчання; наявність гуманності, демократичності і діалогічності у характері спілкування; ефективне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти.

Аналіз і порівняння цифрових показників вхідного і підсумкового контролю у табл. 2.1 дає змогу узагальнити, що в ході експериментального

дослідження відбувалися такі зміни у сформованості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти:

– за показниками творчого рівня кількість здобувачів вищої освіти контрольних груп зросла від 12,5% до 18,75% (на 6,25%); у студентів експериментальних груп цей показник зріс від 21,28% до 57,45% (на 36,17%), що на 29,92% більше, ніж у здобувачів вищої освіти КГ;

– за показниками реконструктивного рівня у контрольних групах відзначалося зростання кількості здобувачів вищої освіти від 45,8% до 43,75% (на 2,05%); в ЕГ спостерігалося зменшення від 44,68% до 12,76% (на 31,92%), що пояснюємо значним збільшенням кількості майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з високим рівнем сформованості педагогічної майстерності;

– за показниками репродуктивного рівня в обох категоріях груп спостерігалося зменшення кількості здобувачів вищої освіти: у КГ – від 41,6% до 37,5% (на 4,1%), а в ЕГ – від 34,04% до 29,78%, що на 4,26% більше, ніж в КГ.

Таблиця 2.1

Загальні показники сформованості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Групи	Етап контролю	Кількість здобувачів вищої освіти і рівні сформованості педагогічної майстерності					
		Творчий		Реконструктивний		Репродуктивний	
		КС	%	КС	%	КС	%
КГ	ВК	6	12,5	22	45,8	20	461,6
48 студ.	ПК	9	18,75	21	43,75	18	37,5
ЕГ	ВК	10	21,28	21	44,68	16	34,04
47 студ.	ПК	27	57,45	6	12,76	14	29,78

В оволодінні майстерністю відокремлено три рівні: репродуктивний, реконструктивний і творчий рівень.

Репродуктивний рівень характерний для здобувачів вищої освіти, орієнтованих на стандарт, еталонну якість педагогічної діяльності, що прагне до її збереження та підтримки. Визначальною рисою майбутнього педагога з таким рівнем є його вміння навчити інших тому і так, як вчили його самого.

Реконструктивний рівень якості припускає досягнення позитивного результату педагогічної діяльності за рахунок засвоєння та пошуку нового, котре вже, як правило, десь, кимсь реалізується. Майбутні педагоги, які працюють на цьому рівні якості, більш повно відбивають свою індивідуальність у педагогічній діяльності, для них характерний орієнтир на норми індивідуального прогресу.

Творчий рівень – у більшій мірі орієнтований на норми, ідеали, що встановлюють перспективні цілі у даному виді діяльності та індивідуальні норми. Він характерний для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, які займаються дослідницькою роботою, мають власні методики викладання та постійно знаходяться у творчому пошуку. Студент володіє стратегіями перетворення свого предмету в засіб формування особистості здобувачів освіти, їх потреб у самовихованні, самоосвіті та саморозвитку. У процесі дослідження отримано результат – сформовану педагогічну майстерність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Зауважимо, що цей результат можливий лише тоді, коли переважна більшість здобувачів вищої освіти матиме творчий та реконструктивний рівень педагогічної майстерності. Найвищий рівень (творчий) педагогічної майстерності забезпечується за умови, якщо педагогічну майстерність особистість уважає ціннісною категорією.

Таким чином, розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога являє собою процес фахового становлення та особистісного зростання особистості. Головним критерієм педагогічної майстерності викладача має бути кінцевий результат, зростання у професійних знаннях, уміннях і навичках майбутніх фахівців, у моральній готовності до вирішення нестандартних завдань, що диктуються сучасними умовами ринкових відносин.

Запропонована модель відображає комплексну реалізацію всіх визначених у дослідженні педагогічних умов і компонентів професійної підготовки майбутніх спеціалістів засобами інтерактивних технологій у закладах вищої освіти. Отже, вважаємо що упровадження в процес професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти розробленої моделі дасть суттєві позитивні результати.

Аналіз показників вхідного і підсумкового контролю дає змогу узагальнити, що в ході експериментального дослідження відбувалися позитивні зміни у сформованості професійної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Отже, результати, одержані в процесі експериментальної перевірки запропонованої у кваліфікаційній роботі методики, свідчать про її ефективність та доцільність упровадження в освітній процес закладу вищої освіти.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі висвітлено узагальнення теоретичних і практичних досліджень та запропоновано нові підходи до організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати проведеного дослідження дали підстави зробити такі висновки:

1. На основі аналізу наукової літератури вивчено стан проблеми щодо застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Узагальнено підходи до розуміння поняття «педагогічні умови», що дало змогу обґрунтувати такі організаційно-педагогічні умови: удосконалення освітнього процесу шляхом розвитку мотивації до набуття педагогічної майстерності засобами інтерактивних технологій; організація безпечного розвивального середовища; наявність програмно-методичного забезпечення освітнього процесу; запровадження цифрових освітніх ресурсів для дітей старшого дошкільного віку; тісна взаємодія викладача та здобувачів вищої освіти під час професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

2. Визначено та обґрунтовано ефективність методів і засобів інтерактивних технологій: кооперативне навчання (робота в парах, ротаційні трійки, карусель, робота в малих групах, акваріум); групове навчання (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, навчаючи-учусь, ажурна пилка, розв’язання проблем, дерево рішень); ситуативне моделювання (стимуляційні або імітаційні ігри, громадське слухання); опрацювання дискусійних питань (дискусія, дебати, метод ПРЕС, займи позицію, зміни позицію, неперервна шкала думок) тощо.

3. Розроблена Модель реалізації організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Визначені структурні складові педагогічної майстерності (гуманістична спрямованість, професійна

компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка). Відокремлені основні компоненти засобів інтерактивних технологій: кооперативне навчання, групове навчання, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань. Сформовані рівні педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти (репродуктивний, реконструктивний та творчий).

За показниками творчого рівня кількість здобувачів вищої освіти контрольних груп зросла від 12,50% до 18,75% (на 6,25%); у слухачів експериментальних груп цей показник зріс від 21,28% до 57,45% (на 36,17%), що на 29,92% більше, ніж у здобувачів вищої освіти КГ.

4. Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили позитивну динаміку показників досліджуваного феномену. Відзначено наявність істотної відмінності у загальних показниках застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Таким чином, можна зробити висновок, що теоретичне дослідження спрямовано на ефективне розв'язання проблеми створення організаційно-педагогічних умов застосування інтерактивних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко Т. А. Модульна організація навчального процесу як умова управління якістю підготовки спеціалістів. Проблеми розробки та впровадження модульної системи професійного навчання : зб. наук. праць. Харків, 1999. 236 с.

2. Андрущенко В. Світанок Європи. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття. Київ : МП «Леся», 2012. 728 с.

3. Андрущенко В. Університетська освіта : тенденції змін. Вища освіта України. 2012. № 2. С. 5–15.

4. Андрущенко В., Сергієнко В., Войнович І. Освітні вимірювання : наука і практична діяльність. *Вища освіта України.* 2017. № 1. С. 17–24.

5. Артеменко О. В. Використання новітніх технологій навчання у професійній підготовці вчителя-філолога. *Проблеми підготовки сучасного вчителя :* зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / ред. кол. : Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін. Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. Вип. 4. Ч. 2. С. 50–68.

6. Артеменко О. В. Досягнення наукової продуктивності майбутніми педагогами у процесі професійної підготовки. *Наука і вища освіта :* тези доповідей учасників XXIII Міжнарод. наук. конф. студентів і молодих учених, м. Запоріжжя, 23 квітня 2015 р. / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя : КПУ, 2015. С. 296–297.

7. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 19.05.2023).

8. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.

9. Богуш А. М., Варениця Л. О. Діти і соціум : особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

11. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2-ге вид., доп. і випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.

12. Гончаренко С. У., Мальований Ю. І. Гуманізація і гуманітаризація освіти. Шлях освіти. 2001. № 2. С. 2–6.

13. Гуменюк О. Методологія пізнання освітнього вчинку в контексті інноваційно-психологічного клімату. *Психологія і суспільство.* 2012. № 1. 2012. С. 47–81.

14. Гура О. І. Педагогіка вищої школи : вступ до спеціальності : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.

15. Диба М. Продуктивне навчання і його роль у підготовці фахівців. *Вища школа.* 2011. № 12. С. 60–65.

16. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 448 с.

17. Зязюн І. Аксіологічні критерії вікової психології. *Естетика і етика педагогічної дії.* 2013. Вип. 5. С. 21–42.

18. Зязюн І. А. Майбутніх академіків треба шукати в дитячій пісочниці. *Освіта України.* 2012. 30 лип. (№ 31). С. 10.

19. Зязюн І. А. Психодіагностика педагогічної майстерності. *Вісник Дніпропетровського університету.* 2003. № 12. С. 52–55.

20. Зязюн І. А. Психопедагогічна домінанта професійної дії вчителя. *Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscyplin* / pod red. Zofii Szaroty, Franciszek Szlosek. Warszawa; Krakow, 2013. S. 525–533.

21. Зязюн І. А. Система освіти у вимірі компетентнісної діяльності й дії вчителя та майстерного управління учінням. Вища освіта України. Тем. вип. : *Педагогіка вищої школи : методологія, теорія, технології.* Київ; Кіровоград, 2014. Т. 1. № 3. С. 29–36.

22. Іван Андрійович Зязюн : педагог, вчений, філософ : біобібліогр. покажчик / упоряд. Л. Н. Штома; наук. ред. Н. Г. Ничкало; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. 3-тє вид., перероб., доп. Київ, 2017. 174 с.

23. Кошель В. М., Герман Н. В. Зміст і методика використання оздоровчих технології в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти : посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», директорів, методистів і вихователів закладів дошкільної освіти та батьків дітей дошкільного віку. Чернігів ФОП Баликіна О. В., 2020. 60 с.

24. Ковальчук Л. О. Основи педагогічної майстерності : навч. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.

25. Крутій К. Л. «Халабудна педагогіка», або чи потрібен дитині особистий простір? *Інформаційний збірник для директора школи та завідувача дитячого садка.* 2020. № 6 (98). Червень. С. 12–20.

26. Крутій К. Л., Деснова І. С., Блашкова О. М. Особливості засвоєння дитиною дошкільного віку основних закономірностей граматичної будови рідної мови. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. *Педагогічні науки.* 2022. № 8 (346). Ч. 1. С. 16–28.

27. Майборода В. Проблеми розвитку праксеологічних умінь майбутніх компетентних фахівців вищої школи України. *Вища освіта України.* 2012. № 4. С. 31–36.

28. Мандражи О. А. Підготовка вчителів до інноваційної діяльності системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис… канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.

29. Мороз-Рекотова Л. В. Вихователь XXI сторіччя : формування професійно-комунікативної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2022. 256 с.

30. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. Освіта. 2002. 24 квітня 1 травня. № 26. С. 2–4.

31. Ничкало Н. Г. Інформаційне суспільство і розвиток субдисциплін педагогічної науки. *Сучасні інформ. технології та інноваційні методики*

навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Київ; Вінниця : Планер, 2012. Вип. 29. С. 24–32.

32. Ничкало Н. Г. Концепція педагогічної майстерності академіка І. А. Зязюна : міждисциплінарні засади. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання :* монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Рута, 2016. С. 20–31.

33. Основи педагогічної майстерності (для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта) : навч.-метод. посіб. / упоряд. Н. Мачинська, А. Федорович, Н. Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.

34. Основи педагогічної майстерності та педагогічної творчості : методичні рекомендації до практичних занять : навч.-метод посіб. для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» /уклад. : О. О. Вашак, О. Г. Вільхова. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. 66 с.

35. Основи педагогічної майстерності : методичні вказівки щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / С. І. Макаренко. Маріуполь : Маріупол. держ. ун-т, 2022. 85 с.

36. Основи педагогічної майстерності. Опорні конспекти лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта (фізична культура)», освітній ступінь «бакалавр» : навч. посіб. / уклад. Т. В. Хома. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 112 с.

37. Пилипчук В. В. Поглиблення професійних знань як умова розвитку педагогічної майстерності викладача. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : монографія. Київ, 2003. 246 с.

38. Про дошкільну освіту : Закон України від 31.03.2023р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text (дата звернення 19.05.2023).

37. Про освіту : Закон України від 08.12.2023 р. №3505-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення 19.05.2023).

38. Професійна освіта : словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища шк., 2000. 380 с.

39. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб.; за ред. О. І. Пометун. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.

40. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студентів пед. фак. К. : Грамота, 2012. 504 с.

41. Сисоєва С. О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : монографія. Київ : Едельвейс, 2014. 404 с.

42. Сікорський П. І. Нова педагогіка. Львів : Львівська політехніка. 2021. 539 с.

43. Сущенко Л. О. Філософсько-планетарний підхід до підготовки майбутніх педагогів в освітньому просторі вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2012. Вип. 27 (80). С. 592–599.

44. Сущенко Т. І. Концептуальні засади оновлення й модернізації системи підготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2011. Вип. 21 (74). С. 410–420.

45. Сущенко Т. І. Магістерський педагогічний процес підготовки викладачів як зразок майбутньої професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2012. Вип. 24 (77). С. 457–464.

46. Сущенко Т. І. Особливості студентської аудиторії сучасних закладів вищої освіти. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. *Педагогічні науки.* 2021. Вип. 53. С. 188–195.

47. Сущенко Т. І. Цілісний педагогічний процес у закладах вищої освіти : реалізація професійно важливих парадигм. Науковий вісник Ізмаїльського

державного гуманітарного університету. *Педагогічні науки.* 2020. Вип. 49. С. 128–134.

48. Ушинський К. Д. Прагнення свободи. Початкова школа. Київ. 1994. № 11. С. 41–45.

49. Фурман О. Успішність, успіх і Я – концепція особистості. Психологія і суспільство. 2023. № 1. С. 191–204.

50. Шевчук А. Мистецька освіта дітей. Традиції та інновації в оновленому БКДО. Дошкільне виховання. 2021. № 4. С. 20–23.

51. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Либідь, 2003. 560 с.